

Інноваційні методи та цифрові технології в криміналістиці й судовій експертизі

Монографія присвячена дослідженню тенденцій криміналістики (судової експертизи) у сучасних умовах технологізації науки, розгляду інноваційних підходів і визначенню перспектив щодо впровадження новітніх науково-технічних засобів та інформаційних технологій у практичну діяльність органів досудового розслідування (суду) і проведення судових експертиз, можливостей використання цифрової інформації (цифрових доказів) та систем штучного інтелекту в кримінальному провадженні.

Для науковців і здобувачів вищої освіти в галузі права, співробітників органів досудового розслідування, прокурорів, суддів, адвокатів та судових експертів.

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМ
ЗЛОЧИННОСТІ ІМЕНІ АКАДЕМІКА В. В. СТАШИСА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ТА ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В КРИМІНАЛІСТИЦІ Й СУДОВІЙ ЕКСПЕРТИЗИ

Монографія

За загальною редакцією доктора юридичних наук,
професора *В. Ю. Шепітька*

Харків
«Право»
2024

УДК [343.98+340.6]:[004+001.895]
I-66

Автори:

В. Ю. Шепітько, д-р юрид. наук, проф. – передмова, підрозд. 1.1 розд. I, підрозд. 2.1 розд. II і підрозд. 3.1 розд. III (спільно з Г. К. Авдєєвою); *Г. К. Авдєєва*, канд. юрид. наук – підрозд. 2.6 розд. II, підрозд. 3.2 розд. III і підрозд. 3.1 розд. III (спільно з В. Ю. Шепітьком); *В. М. Шевчук*, д-р юрид. наук, проф. – підрозд. 2.3, 2.5 розд. II; *В. В. Негребецький*, канд. юрид. наук – підрозд. 2.7, 2.8 розд. II; *М. В. Капустіна*, канд. юрид. наук – підрозд. 2.4 розд. II; *В. О. Яремчук*, канд. юрид. наук – підрозд. 1.1 розд. I; *М. О. Соколенко* – підрозд. 2.2 розд. II

Рецензенти:

Ю. М. Чорноус – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ;

Н. В. Глинська – доктор юридичних наук, старший науковий співробітник, завідувачка відділу дослідження проблем кримінального процесу та судоустрою НДІ вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України

Рекомендовано до друку вченою радою

*Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності
імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України
(протокол № 12 від 23 жовтня 2024 р.)*

Інноваційні методи та цифрові технології в криміналістиці й судово-І-66вій експертизі : монографія / [В. Ю. Шепітько, Г. К. Авдєєва, В. М. Шевчук та ін.] ; за заг. ред. В. Ю. Шепітька ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса Нац. акад. прав. наук України. – Харків : Право, 2024. – 208 с.

ISBN978-617-8518-42-4

Монографія присвячена дослідженню тенденцій криміналістики (судової експертизи) у сучасних умовах технологізації науки, розгляду інноваційних підходів і визначенню перспектив щодо впровадження новітніх науково-технічних засобів та інформаційних технологій у практичну діяльність органів досудового розслідування (суду) і проведення судових експертиз, можливостей використання цифрової інформації (цифрових доказів) та систем штучного інтелекту в кримінальному провадженні.

Для науковців і здобувачів вищої освіти в галузі права, співробітників органів досудового розслідування, прокурорів, суддів, адвокатів та судових експертів.

УДК [343.98+340.6]:[004+001.895]

© Шепітько В. Ю., Авдєєва Г. К.,
Шевчук В. М. та ін., 2024

© Науково-дослідний інститут вивчення
проблем злочинності імені академіка
В. В. Сташиса НАПрН України, 2024

ISBN 978-617-8518-42-4

ЗМІСТ

Передмова	5
------------------------	---

РОЗДІЛ I

ТЕНДЕНЦІЇ КРИМІНАЛІСТИКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ТЕХНОЛОГІЗАЦІЇ НАУКИ

1.1. Доктринальні підходи до формування моделі криміналістики та її нових напрямків (В. Шенітько).....	8
1.2. Формування сучасних криміналістичних знань у країнах Європи (В. Яремчук)	23

РОЗДІЛ II

ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ПРАВОПОРЯДКУ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

2.1. Роль інформаційних технологій у становленні цифрової криміналістики (В. Шенітько).....	31
2.2. Проблеми впровадження алгоритмів слідчих (розшукових) дій як напряму цифровізації діяльності органів правопорядку (М. Соколенко)	40
2.3. Інновації у криміналістичному забезпеченні розслідування кримінальних правопорушень в умовах цифровізації суспільства (В. Шевчук)	46
2.4. Інформаційні-аналітичні системи: поняття, завдання та функції (М. Капустіна).....	69
2.5. Перспективні напрями використання технологій штучного інтелекту в розслідуванні кримінальних правопорушень (В. Шевчук)	83
2.6. Проблеми забезпечення охорони прав і свобод людини в епоху штучного інтелекту (Г. Авдєєва)	106
2.7. Використання систем відеоспостереження і смарт-технологій в діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного часу (В. Негребецький)	117
2.8. Цифрові біометричні технології в діяльності Державної прикордонної служби (В. Негребецький)	131

РОЗДІЛ III
ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
В СУДОВІЙ ЕКСПЕРТИЗИ

3.1. Інформаційні ресурси в судово-експертній діяльності (<i>В. Шепітько, Г. Авдєєва</i>)	145
3.2. Проблеми верифікації цифрової інформації у кримінальному провадженні (<i>Г. Авдєєва</i>)	154
Література	172

==== Передмова¹

Пропоноване монографічне дослідження підготовлено співробітниками лабораторії «Використання сучасних досягнень науки і техніки у боротьбі зі злочинністю» Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності НАПрН України в межах фундаментальної наукової теми «Інноваційні методи та цифрові технології в криміналістиці та судовій експертизі». Монографія ґрунтується на сучасних розробках в галузі криміналістики, судових наук та судової експертології як в Україні, так й у зарубіжних країнах, на результатах узагальнення судово-слідчої практики та експертної діяльності. Під час дослідження були також використані й результати анкетування судових експертів.

Монографія присвячена актуальним проблемам криміналістики та судової експертизи, відзеркалює розвиток науки та її тенденції

¹ Колективну монографію підготовлено за результатами дослідження фундаментальної теми «Інноваційні методи та цифрові технології в криміналістиці та судовій експертизі», що затверджена постановою Президії НАПрН України № 118/5 від 15 червня 2021 р. та протоколом Вченої ради НДІ ВПЗ ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України № 14 від 28 грудня 2021 р. Номер державної реєстрації 0120U105615. Термін виконання: 1 кв. 2022 р. – 4 кв. 2024 р. Науковий керівник теми – акад. НАПрН України, професор, доктор юридичних наук, заслужений діяч науки і техніки України, Лауреат державної премії України у галузі науки і техніки, завідувач лабораторії «Використання сучасних досягнень науки і техніки у боротьбі зі злочинністю» НДІ ВПЗ ім. В. В. Сташиса НАПрН України В. Ю. Шепітько. Виконавці – Шевчук Віктор Михайлович, доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник; Авдеева Галина Костянтинівна, кандидат юридичних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник; Негребецький Владислав Валерійович, кандидат юридичних наук, доцент, науковий співробітник; Капустіна Марієтта Владиславівна, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник; Яремчук Вікторія Олегівна, кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник; Соколенко Микола Олександрович, молодший науковий співробітник лабораторії «Використання сучасних досягнень науки і техніки у боротьбі зі злочинністю» .

в сучасних умовах. Автори відзначають змінення парадигми криміналістики та розглядають напрями її розвитку в Україні та інших європейських країнах. Значна увага в роботі приділена проблемам цифровізації діяльності органів досудового розслідування (суду) та судово-експертних організацій, можливостям запровадження цифрових технологій, використання цифрової інформації і штучного інтелекту.

За своєю структурою монографія складається з трьох розділів та 11 підрозділів. Така архітектоніка роботи дозволила розкрити зміст досліджуваної проблематики, звернутися до найбільш актуальних питань у розвитку криміналістики та судової експертизи, визначити інноваційні та перспективні напрямки науки та практики.

У першому розділі монографії «Тенденції криміналістики в сучасних умовах технологізації науки» досліджено доктринальні підходи до формування моделі криміналістики та її нових напрямків. У цій частині роботи звернено увагу на формування нових галузей криміналістики: цифрової, ядерної, аерокосмічної, геномної, воєнної та ін. Також здійснено наукові пошуки щодо визначення особливостей формування криміналістичних знань у країнах Європи.

Другий розділ монографії «Впровадження цифрових технологій в діяльність органів правопорядку та розслідування кримінальних правопорушень» охоплює розгляд проблем, які стосуються визначення ролі інформаційних технологій у становленні цифрової криміналістики, значення інновацій у криміналістичному забезпеченні розслідування кримінальних правопорушень, використання інформаційно-аналітичних системи у кримінальному провадженні, можливостей використання систем відеоспостереження, смарт-технологій та цифрових біометричних технологій в діяльності правоохоронних органів, а також технологій штучного інтелекту в розслідуванні кримінальних правопорушень.

У третьому розділі цього дослідження «Використання цифрових технологій в судовій експертизі» визначено інформаційні ресурси в судово-експертній діяльності та акцентовано увагу на проблемах верифікації цифрової інформації у кримінальному провадженні.

Пропоноване видання розраховано не лише на науковців, а й практичних співробітників органів досудового розслідування та суду, прокурорів, адвокатів та судових експертів.

Автори висловлюють щирю вдячність всім, хто надав допомогу при підготованні цієї монографії.

В. Ю. Шепітько – керівник наукової теми
*«Інноваційні методи та цифрові технології
в криміналістиці та судовій експертизі»,
завідувач лабораторії «Використання сучасних
досягнень науки і техніки у боротьбі зі злочинністю»
НДІ ВПЗ НАПрН України, академік НАПрН України,
доктор юридичних наук, професор*

ТЕНДЕНЦІЇ КРИМІНАЛІСТИКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ТЕХНОЛОГІЗАЦІЇ НАУКИ

1.1. Доктринальні підходи до формування моделі криміналістики та її нових напрямків (В. Шепітько)

Становлення та розвиток криміналістики в різних країнах світу відбивають її інтеграційну природу. Процес розвитку криміналістики простежується в найменуваннях наукових дисциплін: «Forensic Sciences» (судові науки) в США, Великій Британії, Канаді, Австралії; «Kriminalistik» (криміналістика) у Німеччині, Австрії; «Police Scientifique» (наукова поліція) у Франції, Швейцарії. В англomовних країнах поряд із терміном «Forensic Science» використовуються також й інші для позначення криміналістичних знань: «Criminalistics» (як певна частина судових наук), «Criminal Investigation» (кримінальне розслідування), «Criminology» (кримінологія)¹.

У сучасних реаліях можна констатувати стан, тенденції й перспективи розвитку криміналістики. У цьому сенсі простежується формування внутрішньої структури криміналістики (її системи), зв'язок з іншими науками (природничими, гуманітарними, соціальними, формальними), співвідношення із судовими науками (судовою медициною, судовою токсикологією, судовою психологією, судовою хімією та ін.) і судовою експертологією². Тому важливого значення набуває встанов-

¹ Шепітько В. Вступ до актуальної теми. Криміналістика та судова експертиза в юридичній доктрині України. *Право України*. №8. 2021. С. 9–11.

² Шепітько В. Теоретико-методологічна модель криміналістики та її нові напрями. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. Вип. 25. Харків: Право, 2021. С. 10.

лення співвідношення криміналістики (Criminalistics)¹ та судових наук (Forensic Sciences)², криміналістики та судової експертизи.

У літературних джерелах останнім часом певна увага приділялася встановленню співвідношення криміналістики та судових наук, особливостям їх розвитку. При цьому, криміналістика та судові науки є «відображенням різного розвитку науки, що розвивалася в різних школах і відповідно – наукових напрямках із використанням тих правових, технічних, тактичних та методичних можливостей, які були в арсеналі її кращих представників»³. Справедливим є висловлювання й про те, що «криміналістика традиційно є «материнською» наукою як для судової експертизи, так і судових наук в цілому, оскільки запропонована методологія (предмет, система, методи) є первинною для цих наук»⁴.

Певні спроби простежити розвиток криміналістики та судових наук в європейських країнах мають місце в сучасних наукових дослідженнях та відображаються у літературних джерелах. Зокрема, проблемі впливу геополітичних чинників на формування нової наукової школи з криміналістики в регіоні міжмор'я Європи були підготовлені відповідні дослідження, в яких взяли участь представники з Литви, Польщі та України⁵. Проблемі створення єдиного криміналістичного простору було присвячено дослідження, яке було здійснено за допомогою наукових пошуків вчених-криміналістів з Німеччини, Литви та України⁶.

¹ Див.: Saferstein R. *Criminalistics: an Introduction to Forensic Science*. 10th ed. Pearson Education. 2011. 552 p.

² Див.: Tilstone William J., Savage Kathleen A., Clark Leigh A. *Forensic science: an encyclopaedia of history, methods, and techniques*. 2006. 308 p.; Bell S. *Forensic Science. An Introduction to Scientific and Investigative Techniques*. 5th ed. CRC Press Taylor & Francis Group. 2019. 348 p.

³ Шепітько М. В. Концептуальні засади розвитку криміналістики та судових наук. *Архів кримінології та судових наук*. 2020. № 1. С. 89–97.

⁴ Там само. С. 94.

⁵ Malewski H., Matulienė S., Kurapka E. V., Kasprzak J., Shepitko V. Geopolitical factors and the formation of a new school of criminalistics in the intermarium region of Europe. *International Comparative Jurisprudence*. 2024. 10 (1). P. 130–143. DOI: <https://doi.org/10.13165/j.icj2024.06.009>

⁶ Ackermann V. R., Kurapka V. E., Malewski H., Shepitko V. Schaffung eines einheitlichen europäischen kriminalistischen Raumes: Die Tätigkeit öffentlicher Organisationen

Криміналістичні знання відображають певні тенденції глобалізованого світу. На сьогодні розвиток криміналістики та судової експертизи обумовлений науково-технічним прогресом світового співтовариства, запровадженням новітніх технологій¹. Окрім того, «перспективні завдання криміналістичної науки органічно пов'язані з практичною криміналістичною діяльністю та зумовлені потребами правоохоронних органів протидіяти сучасній злочинності»².

Тенденцією криміналістики є трансформація та розширення її предмета, що обумовлено прагненням науки до змінення об'єктів, що нею вивчаються. Змінення парадигми криміналістики впливає на систему знань, яку відносять до криміналістичних. В умовах глобалізації криміналістиці притаманні найбільш загальні риси: 1) розширення меж впливу криміналістики; 2) технологізація та інформатизація постулатів криміналістики; 3) уніфікація криміналістичних знань³.

У сучасних умовах розвиток криміналістики та судової експертизи в Україні характеризується зміненням вектору свого розвитку і наближенням до єдиного європейського криміналістичного простору. Дослідження криміналістики як форми знання свідчить про змінення парадигми криміналістики та формування криміналістичної доктрини в структурі правової (юридичної) доктрини України⁴.

zur Stärkung der internationalen Beziehungen. *Kriminalistik: Unabhängige Zeitschrift für die kriminalistische Wissenschaft und Praxis*. 6/2020. 74. Jahrgang. P. 355–363.

¹ Шепітько В. Ю. Місце цифрових доказів та інституту доказування в доктрині криміналістики та судової експертизи. *Інформаційне забезпечення розслідування злочинів: матеріали ІХ Міжнародного круглого столу* (4 червня 2021 р.). Одеса: Вид. дім «Гельветика», 2022. С. 126–133; Шепітько В. Ю. Європейський вектор розвитку криміналістики та судової експертизи в Україні. Інноваційні методи, засоби та технології в криміналістиці та судовій експертизі: наук.-практ. посібник: електрон. наук. вид. / [Шепітько В. Ю., Авдеева Г. К., Коновалова В. О. та ін.]; за ред. В. Ю. Шепітька. Харків: Право, 2023. С. 7–11.

² Юсупов В. Сучасні напрями розвитку криміналістики в Україні. *Підприємство, господарство і право*. 2018. №3. С. 163–166.

³ Шепітько В. Природа, предмет та тенденції криміналістики в умовах глобалізації сучасного світу. Кримінальний процес і криміналістика: виклики часу: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. з нагоди 20-річчя кафедри кримінального процесу і криміналістики Львівського національного університету імені Івана Франка (24 січня 2020 р., м. Львів). С. 225–231.

⁴ Правова доктрина України: у 5 т. Т. 5: Кримінально-правові науки в Україні: стан, проблеми та шляхи розвитку / В. Я. Тацій, В. І. Борисов, В. С. Батиргареева та ін. за заг. ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова. Харків: Право, 2013. 1240 с.

Наукове видання

**Шепітько Валерій Юрійович,
Авдєєва Галина Костянтинівна,
Шевчук Віктор Михайлович та ін.**

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ТА ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В КРИМІНАЛІСТИЦІ Й СУДОВІЙ ЕКСПЕРТИЗИ

Монографія

Видається в авторській редакції

Підписано до друку 13.11.2024. Формат 60×84/16.
Ум. друк. арк. 12,1. Обл.-вид. арк. 9. Тираж 100 пр. Зам. № 193

ТОВ «Видавничий дім «Право»,
вул. Харківських Дивізій, 11/2, м. Харків, Україна
Для кореспонденції: а/с 822, м. Харків, 61023, Україна
Тел.: (050) 409-08-69, (067) 574-81-20, (063) 254-50-84

Вебсайт: <https://pravo-izdat.com.ua>

E-mail для замовників послуг: verstka@pravo-izdat.com.ua

E-mail для покупців: sales@pravo-izdat.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 8024 від 05.12.2023

Виготовлено ТОВ «Промарт»,
вул. Весніна, 12, Харків, 61023, Україна
Тел. (057) 717-25-44

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 5748 від 06.11.2017

[Перейти на сайт](#) →